Allâme Kurtubî'nin Mâide 44. Âyeti Tefsîri

ALLÂME KURTUBÎ'NİN MÂİDE 44. ÂYETİ TEFSÎRİ

Müfessir Allâme Ebû Abdillah Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî (vefâtı: 671 hicrî) şöyle der:

«"Allah'ın indirdikleri ile hükmetmeyenler kâfirlerin ta kenidileridir.", "Zâlimlerin ta kenidileridir.", "fâsıkların ta kenidileridir." Bu âyetlerin tümü kâfirler hakkında indirilmiştir. Bu husus, Sahîh-i Müslim'de Berâ b. Âzib hadîsi olarak sâbittir ve bu hadîs daha önce geçmişti. Büyük çoğunluk bu (âyetlerin kâfirler hakkında indirildiği) görüştedir. Müslümana gelince, büyük günah bile işlese kâfir olmaz.

Denildi ki: Burada idmâr/hazf söz konusudur. Yani ma'nâ şöyledir: Her kim Kur'ân'ı redderek ve Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem'in sözünü inkâr ederek Allah'ın indirdikleriyle hükmetmezse kâfirdir. Bunu İbn Abbâs ve Mucâhid söylemiştir. Bu görüşe göre de âyet herkes hakkında umûmîdir.

İbn Mes'ûd ve Hasen şöyle demişlerdir: Bu âyetler müslümanlardan, yahûdîlerden ve sâir kâfirlerden Allah'ın indirdikleri ile hükmetmeyen herkes hakkında umûmîdir. Yani, buna i'tikâd ederek ve onu istihlâl ederek/helâl görerek yapan herkes hakkındadır. Bunu, harâm işlediğine i'tikâd ederek yapana gelince; o, müslümanların fâsıklarından biridir ve durumu Allah'a kalmıştır, dilerse (günahından dolayı) ona azâb eder, dilerse onu mağfiret eder. Bir rivâyette İbn Abbâs şöyle der: Allah'ın indirdikleri ile hükmetmeyen, kâfirlerin fiillerine benzer bir fiil işlemiştir. Yine denilmiştir ki: Ma'nâ şöyledir: Her kim Allah'ın indirdikleriyle tümüyle birden hükmetmezse kâfirdir. Ancak tevhîd ile hükmedip şerîatın bir kısmı ile hükmetmeyen bu âyetin hükmüne girmez.

Doğru olan (kâfirler hakkında indirildiğine dâir olan) ilk görüştür. Ancak Şa'bî şöyle der: Bu âyet (kâfirlerden) özellikle yahûdîler hakkındadır. Nehhâs da bunu tercîh etmiş ve şöyle demiştir: Buna şu üç husus delâlet etmektedir: Birincisi: Bu buyruğun hemen öncesinde (اوُداه َنيِذَّلل) buyrularak yahûdîler zikredilmiştir. Dolayısıyla zamîr onlara döner.

İkincisi: Kelâmın siyâkı buna delâlet etmektedir. Bundan hemen sonra (مِهْيَلَع اَنْبَتَكَو) buyrulduğunu görmüyor musun? Bu zamîr, icmâ ile yahûdîler içindir. Üçüncüsü: Recmi ve kısası inkâr edenler yahûdîlerdir. Eğer birisi âyetteki (نم) karşılık için geldiğinde tahsîsine dâir delîl olmadıkça umûmîdir, derse, ona şöyle denilir: Burada (نم) zikrettiğimiz delîllerden dolayı (الذي) anlamındadır. Bu durumda ma'nâ şöyle takdîr edilir: O yahûdiler ki Allah'ın indirdikleri ile hükmetmiyorlar, işte onlar kâfirlerin ta kendileridir. Bu konuda söylenenlerin en güzeli budur. Huzeyfe'ye bu âyetler hakkında: Bunlar İsrâiloğulları hakkında mı indirilmiştir, diye sorulduğu ve şöyle dediği rivâyet olunmuştur: Evet, bu âyetler onlar hakkındadır ve siz de kesinlikle onların yollarını izleyeceksiniz, iki ayakkabının birbirine benzemesi gibi onlara benzeyeceksiniz. Şöyle de denilmiştir: Kâfirlerdir, buyruğu müslümanlar hakkındadır; zâlimlerdir, buyruğu yahûdîler hakkındadır; fâsıklardır buyruğu hıristiyanlar hakkındadır. Ebû Bekr İbnu'l-Arabî de bunu tercîh etmiş ve şöyle demiştir: Çünkü bu, âyetlerin zâhiridir ve aynı şekilde İbn Abbâs'ın, Câbir b. Zeyd'in, İbn Ebî Zâide'nin, İbn Şubrume'nin ve Şa'bî'nin tercîhi de bu yöndedir. Tâvûs ve başkaları şöyle demiştir: Dînden çıkaran küfür, değildir. Ancak o, (asıl) küfrün altında bir küfürdür. Bu da duruma göre değişir. Eğer onun, Allah katından olduğunu öne sürerek

kendi yanındaki ile hükmediyorsa, bu tebdîldir ve küfrü gerektirir. Eğer hevâya uyarak ve bir ma'siyet olarak onunla hükmediyorsa, Ehl-i Sünnet'in günahkârların mağfireti ile ilgili temel esasına göre bu mağfiret olunabilecek bir günahtır. Kuşeyrî şöyle der: Hâricîlerin mezhebi şudur: Her kim rüşvet alır ve Allah'ın hükmünden başkasıyla hükmederse kâfirdir. Bu görüş Hasen ve Süddî'ye de nisbet edilmiştir. Yine Hasen şöyle demiştir: Allah azze ve celle yöneticilerden şu üç hususta söz almıştır: Hevâya uymayacaksınız, insanlardan korkmayacak benden korkacaksınız ve az bir bedel karşılığında benim âyetlerimi satmayacaksınız.»
el-Câmiu li-Ahkâmi'l-Kur'ân (7/497-499)